

NEAMUL ROMÂNESC

Pentru lămurirea casului de la Cimpulung (Bucovina)

— O SCRISOARE A CONTELUI BELLEGARDE ȘI
RĂSPUNSUL LA DÎNSA —

Domnul meu,

Societatea «Școala Română» din Cimpulung a îndreptat către dv. rugămintea ca să binevoiți de a amina discursul dv. proiectat pe ziua de 12 Ianuar a. c. pe un timp mai potrivit.

Eu pun preț de a vă comunica, cum că rugămintea aceasta a fost îndreptată la inițiativa mea. În cele următoare îmi voi lua libertatea de a vă expune cauzele care m'au îndrumat la pasul acesta.

Chemat de către poporul român din ocolul Cimpulung spre a promova interesele sale, nu aș putea supt nicio condiție consimși, ca, în momentul de față, — așa de critic pentru monarhia austro-ungară, să se sărbătorească în Cimpulung tocmai acel politician al României care s'a manifestat în timpul din urmă în patria sa cu toată energia ca cel mai aprig dușman al unei politice prietenoase Austriei. Fiecare sărbătorire a ilustrei dv. persoane, fie această sărbătorire cit de modestă, și cu deosebit tact inscenată, ar putea fi privită în momentul de față în toate cer-

N-rul în țară 15 b.
în străinătate 20 »
ABONAMENTE:
Pe an în țară 20 lei
în străinătate 25 »
Cu n-r vechi 50 b.

APARE:
MIERCUREA,
VINEREA
ȘI DUMINECA
Director:
N. IORGA.

Redacția și
Administrația
Vălenii-de-Munte
Jud. Prahova

curile Austriei nedeplin informate cu referințele din ocolul Cîmpulungului ca o demonstrație romînă iredentistă, și, evident, anti-austriacă, o apreciere care ar sta în cea mai mare contradicere cu fapticele sentimente ale tuturor păturilor populației din districtul Cîmpulung.

Neamul românesc din Bucovina în de comun nu are cauză, abstrăgînd chiar momentele, etice, a căror gravitate și însemnătate nu sînt a se desconsidera,—nici chiar din punctul de vedere al utilității a ținea soarta fraților săi din regatul României ca deosebit de invidiabilă și a dori o strămutare saă o schimbare a hotarelor. Alit revoltele agricole din anii trecuți, cit și criticele dv. privitoare la referințele din România, publicate în «Neamul Românesc», nu admit nicio îndoială că, pe rit de gravă ar părea poate starea țerănimii romine din Austria, totuși aceasta este a se numi, dacă o comparăm cu stările din regatul României, aproape strălucită.

Populația ocolului cîmpulungean ar apărea în momentul de față prin venirea dv. la Cîmpulung într'o lumină de tot falsă, și s'ar da prin aceasta dușmanilor celor mulți ce-î are poporul romin, prilejul foarte bine venit de a pricinui poporului daună și a zădărnici opinițiile mele și ale colegilor mei, care tind la ridicarea stării lui culturale și materiale.

Acest rezultat, fără îndoială, nu l-ați prevăzut dv. și, la momentul dat, sigur că nici nu l-ați fi dorit.

Pătruns de convingerea cum că dv., increzîndu-vă în sentimentele mele sincere și loiale, veți da pe deplin crezămint motivelor de care am fost condus la expunerea faptului, și fiind sigur că și dv. n'ați fi purces altfel în stare analogă, încheiă această justificare, pentru mine neplăcută, însă foarte necesară, și-mi permit în urmă a vă comunica cum că n'aș avea nimic în contra eventualei publicări a acestei scrisori, ca să servească spre lămurirea faptului.

Primiți asigurarea deosebitei mele stime și considerații.

Cîmpulung, 17 Ianuar st. n. 1909.

CONTELE FRANCISC BELLEGARDE,
Deputatul Cîmpulungului.

Domnule Conte,

Punctul dv. de vedere e foarte firesc: iubiți pe Romînii cari v'ați ales deputat și a căror limbă ați învățat-o, binevoind chiar a-mi scrie în această limbă, iubită mie mai presus decît oricare alta; dar dv. sînteți Austriac, dv. simțiți și gîndiți ca Austriac. Imi veți îngădui să sînt și să gîndesc ca Romin, eu care sînt Romin.

Vorbiți de iredentism. Nu știu ce e accia. Știu însă că neamul mieu are drepturi exclusive asupra teritoriului său național, din care

face parte și intreaga Bucovina. Se pare că iredentism înseamnă a îndemna pe Rominii neliberi să încerce a-și smulge libertatea, atunci când ei nu au puterea să o facă și când noi, din libera Românie, n'avem puterea de a-i ajuta. Dacă e așa, n'am făcut nicio dată politică iredentistă. Politica pe care o represintă și o propag are un crez mai simplu și care e în domeniul realității: a ni păstra oriunde ființa etnică nealinsă, a nu primi colaborarea străinilor nici atunci când ni-ar fi simpatică și, prin muncă, a ni aștepta ceasul, care va veni, dindu-ni tot ce e al nostru, și nimic mai mult.

Nu veniam la Cimpulung, unde fusesem invitat, pentru a proclama o politică pe care și în Bucovina o știu toți aceia cari trebuie să o știe. Veniam să vorbesc de trecutul nostru, pe care nicio putere din lume nu ni-l poate răpi, nici nu-l poate împiedeca de a ni da îndemnuri și speranțe. Trecutul Cimpulungului era subiectul conferinței mele.

Că Statul austriac are dreptul, cît stăpînește un pămînt, să primească ori ba pe acel care vine din alt Stat, cine ar putea-o tăgădui? Că d-v., politician austriac, nu puteți iubi idealul românesc, care nu e al dv., ci că aveți datoria să apărați, — chiar în felul cum ați făcut-o, între alegătorii dv. romîni, cari, fiindu-vă recunoscători pentru binefaceri, nu v'au dat totuși inima lor întreagă —, pe cel din urmă împotriva celui d'întăiu, nu m'am indoit. Că Rominii din Bucovina n'au ajuns încă la conștiința deplină a drepturilor lor naționale, mai ales într'un Stat care nu poate avea niciun caracter național, o știam de mult.

Deci Cimpulungenii n'au ascultat o conferință despre trecutul lor. Paguba nu e așa de mare: se vor desprinde mai mult de present și vor gîndi mai mult la viitor. Se poate întîmpla, deci, să nu vă mai aleagă: mi-ar părea rău din acel punct de vedere că dv. ați fost bun și drept cu ei, că ei vă datoresc recunoștință și că n'au alt mijloc să vă dovedească această tradițională virtute românească decît acesta. Ce sînt ei, știu bine; ce au dreptul să aștepte, vor afla-o și altfel, însă datoriiile de recunoștință trebuie plătite.

Loiala d-v. scrisoare merge mai departe decît îndrăznim a vedea în vremile viitoare. Vorbiți de puțința unei anexări a Cimpulungului la România și-mi amintiți că acolo țeranii stau mai bine decît aici. Se poate. Dar «unde-i bine, acolo-i patrie» e un principiu pe care nu l-au avut vremurile sănătoase, și, cîtă vreme avem loc în coliba noastră, am avea dreptul să chemăm la dînsa pe frații noștri din cele mai strălucite palate străine.

De almintrelea, România nouă, pe care sînt mindru că am putut-o

inaugura, nu poartă păcatele vechii României care se duce. Ea are deci dreptul la toate speranțele, fiindcă se silește a înlătura toate nedreptățile și suferințele.

Incheind acest răspuns sincer la scrisoarea de sinceritate cu care m'ați onorat, vă rog a primi asigurarea considerației mele deosebite.

N. IORGA.

P. S. Îngăduindu-mi a publica scrisoarea dv. imi va fi permis să adaug acest răspuns.

Și, recelindu-vă rindurile, mă lovește invinuirea că aș fi un dușman al oricărui politice de prietenie cu Austria. În politică — nu e așa? — nu se face sentimentalism. Prietenie înseamnă concordanță de interese. Cine poate face ca interesele Austriei să meargă alături cu ale României, are cuvântul. El, și nu noi, cari am trecut de mult de hotarele pe care ni le îngăduie nevoile noastre, ca și idealul nostru. O Austrie care ar respecta dezvoltarea noastră economică, o Austrie care ar cruța pe ai noștri ce se află în minile ei, o Austrie care ar înscrie măcar în testamentul ei drepturile ce avem asupra pământului nostru instrăinat, — ni-ar putea fi prietenă. E întrebarea dacă poate exista. Altfel, ni păstrăm toată prietenia pentru noi.

CURSURILE UNIVERSITARE DE VARĂ.

— CE AU FOST —

În anul trecut — după fericita idee de la Văleni — s'au ținut cursuri de vară și la Iași. Se naște întrebarea: de la cine a pornit inițiativa acestor cursuri, în capitala Moldovei, — ca să știm a cui e răspunderea?

În numărul de la 1-iul Decembrie 1908 al revistei «Luceafărul», din Sibiu, d-l G. Bogdan-Duică pretinde că ținerea acestor prelegeri s'ar datori chiar d-lui Ministru al Cultelor și Instrucției Publice Spiru C. Haret. E o eroare. Ministrul a dat mijloacele. Însă — și aceasta e interesant a se ști — ele s'au dat după stăruința și supt inspirația foștilor socialiști internaționali, în calitate de «Ai noștri», în partidul național-liberal, cari sînt organizatorii de fapt ai acestei monumentale întreprinderi. Și responsabilitatea lor e cu atât mai mare, cu cât au plănuțit, și au săptuit numai ei singuri, ba oarecum în ascuns, crezînd că cine știe ce ispravă mare va ieși — numai a lor.

Și, în adevăr, ca nu cumva cine știe cine să li apuce înainte, lipsindu-l de un prilej, pe care-l credeaă unic, pentru a se ilustra, foștii socialiști din firma generoasă Nicanor & Co., de la «Vieșța Românească», nu s'au mai sfătuit cu nimeni, nu au mai cerut concursul nimănui, ci s'au pus ei singuri să organizeze cursuri universitare, nu șagă — ale «Vieșei Românești» — ca să li meargă vîstea, monopolisînd teată gloria reușitei.

Era însă firesc, mi se pare, din momentul în care se hotărîse a se organiza «cursuri universitare», ca cel puțin *Universitatea*, cea din Iași în primul rînd, să fie consultată. Se vorbea doar în numele ei, și prelegerile erau să se țină chiar în localul Universității din Iași. În asemenea condiții, cea mai elementară cuviință, dar și utilitatea lucrului, cerea ca Consiliul Universitar să fie pus în măsură a-și da avisul, ba încă a pregăti el însuși aceste cursuri, fără îndoială sub presidenția Rectorului său.

Ei, tocmai, pentru că aceasta era în firea lucrurilor: *trebuia să se evite*.

Foștii socialiști de la «*Viața Românească*», colectivii pentru dinșii, nu au spus la nimeni nimic, pentru ca *numai ei* să fie organizatorii, lucrînd după principiile *aproprierii individuale* a succesului — care li aparține.

Așa s'a făcut, că, într'o bună zi, ne-am trezit cu *cursuri universitare*, de vară, la Iași, fără ca *Universitatea* ea însăși să știe ceva, și să participe altfel decît cu *localul*, cerut de la Rector în ultimul moment, ceia ce sperăm că nu se va mai repeta. Nu de altă, dar *Universitatea* își aparține, și nu poate nimeni — nici Ministrul — să dispună de renumele ei, de care ea este răspunzătoare, și pe care cel nechemăți îl pot ușor compromite. O spunem pentru că e tocmai ceia ce s'a întîmplat cu cursurile, poreclite «*universitare*», organizate în vara aceasta, de către foștii socialiști de la «*Viața Românească*», fără știrea *Universității*, în *Universitatea de Iași*, căreia nu i-au făcut cinste.

Cu excepția prelegerilor interesante ale d-lui *Trigara-Samurcaș*, asupra artei românești, și ale d-lui *Vasile Pîrvan*, asupra istoriei, cari nu știu cum s'au rătăcit în această aventură, *restul* cursurilor de vară de la Iași a fost, în adevăr, lamentabil. Și acest lamentabil rest îl reprezintă: D-l *Garabet Ibrăileanu*, care funcționează ca «*critic*», la pomenita revistă, profesor secundar; d-l *C. Botez*, și d-sa un mare critic, de la aceeași firmă — căci toți sînt «*critici*» pe acolo, și productivi nicînuul — profesor secundar; în sfîrșit, d-l *Aureliu Candrea*, sau, cum îi zice, în limba lui, *Avram Hecht*, filolog iudaic de limbă românească, și el profesor secundar.

La prima vedere, te întrebi: ca ce «*secundarii*» aceștia — secundarii ca valoare, în cazul de față, — să țină prelegeri universitare? I-a ales ministrul? Sau i-a indicat opinia publică? Dar prin ce anume s'a distins d-l *Garabet Ibrăileanu*, și colegul d-sale de obscuritate *C. Botez*, ca să aibă dreptul de a reprezenta cultura superioară, în *Universitate*, vă rog, ba încă față de frații noștri din țerile vecine, cari au fost anume invitați să-l asculte? Cînd i-a mai văzut cineva pe domnișii aceștia îndrăzînd să abordeze marele public? Cînd au mai ținut vre-o prelegere undeva, în Iași, sau aiurea? Și atunci, te întrebi: prin ce se legitima alegerea lor, și ce era să se facă? Vre un curs secundar oarecare, așa precum sînt d-lor obișnuiți a-l preda — să zicem foarte bine — elevilor de la liceu? Sau se cerea ceva *mai mult*, și ce anume?

Cum s'au ținut însă aceste cursuri, și ce au fost în adevăr, nu vom spune noi, ca să nu fim bănuși de pîrtenire, ci vom lăsa să vorbească alții, în primul rînd, un *prieten*. Vom reproduce, mai întîi, observațiile pe care le face d. *G. Bogdan-Duică*, în același număr al revistei «*Luceafărul*», pentru

că d-sa și-a dat multă osteneală ca să scape cursurile de vară de la Iași de catastrofa, în care trebuiau să se prăbușească, cu toate silințele sale. Avem dar aici părerea unui *binevoitor* al întreprinderii, și în același timp al unui critic competent, cu atât mai prețioasă, cu cât se vede cum mărturisește dezastrul, voină a-l micșura. Și iată ce spune d-l G. Bogdan-Duică despre d. *Garabet Ibrăileanu* :

«D-l G. Ibrăileanu vorbea despre o epocă literară, pe care o cunoaște perfect, iar *aprecierea lui are drept la existență, ca oricare alta*. Eu am îndrăznit să afirm chiar că, în stadiul în care se află *astăzi istoriografia literară românească, nimeni, dar nimeni nu poate zice că a întrunit acea aptitudine de puncte de vedere, de criterii, și aceea inimă toldeana în echilibru, care să nu nedreptățească, și să nu aparțină pe un scriitor*; — *de ce dar n'am asculta în sfatul literar pe d-l G. Ibrăileanu?*»

De ce nu? Cu plăcere, pentru cei cari s'ar interesa de așa ceva. Și d. Garabet Ibrăileanu are tot anul, și chiar Aula Universității la dispoziție, ca să țină prelegeri cit va pofti — *pe socoteala d-sale*. Adecă, să-și anunțe conferințele, să cheme publicul în numele său, și să le țină. De ce dar nu a făcut-o niciodată? Și tocmai de aceea noi credem că era inadmisibil ca, Ministrul dînd mijloacele pentru organizarea semi-oficială a unor *cursuri universitare*, la care erau chemați și frații noștri de peste hotar, să se aleagă tocmai d. Garabet Ibrăileanu, care nu se impunea prin nimic, și despre care chiar d. G. Bogdan-Duică nu găsește altă formulă de legitimare decît că: *«aprecierea lui are drept la existență, ca oricare alta!»*

Da: *ca oricare alta!* Și tocmai de aceea — fiindcă la Universitate nu poate fi vorba de *oricare*, ci numai de acele aprecieri ale unor individualități distinse prin lucrările și prin talentul lor recunoscut — d. Garabet Ibrăileanu nu era într-un nimic mai îndrituit să țină prelegeri universitare decît *«oricare altul»*, din învățămîntul secundar. Ba, cunoaștem noi colegi de-ai d-sale cu mult mai calificați decît d-sa, cari însă, e dreptul, nu fac parte din firma socialistă anonimă *Nicanor & Co.*, a *«Vieșei Românești»*.

Iată însă cum apreciază d. G. Bogdan-Duică mai departe pe cellalt tovarăș secundar de cursuri universitare, care este d-l C. Botez :

«D-l C. Botez a citit din autorii moderni; *intenția unor discuții stilistice cu cei de peste graniță, cari au nevoie de ele, oricît de rar ar fi, a fost realizată într-o măsură mai mică decît merita. Nu trebuia să se creadă că acest fel de cursuri au să fie numai o distracție, o serie de conferințe, în care, oricum, retorica intră pe negîndite și nevoie; aceste discuții ar trebui să fie și mai multe și mai căutate, pentru că ele sînt prelegeri de muncă bună.»*

O fi: *«de muncă bună!»* Numai cît ascultătorii mai cer încă ceva — ca să asculte, și anume: *interesul*, pe care nu-l pot deștepta decît acei puținii cari pot pune în serviciul muncii lor *talentul*. Din cele scrise de d. G. Bogdan-

Duică, prietenește, se vede însă lămurit că cetirilor din autori moderni ale d-lui C. Botez li-a lipsit cu totul interesul. O recunoaște implicit când zice că: «intenția unor discuții stilistice a fost realizată într-o măsură mai mică decât merita».

Vrea să zică, ea nu a fost realizată, și anume din cauza *plictiselei*, după cum rezultă din mărturisirea ce urmează: «nu trebuie să se creadă că acest fel de cursuri au să fie numai o distracție!». Vrea să zică: distracție nu a fost, ceia ce nu însemnează alta decât că numitele cetiri nu au avut niciun fel de atracție pentru ascultători, cari știm că au fugit în toată lumea. Și nu trebuie să ne prindă mirarea.

Nu este tehnică mai grea decât *cetirea*. Ea cere o *artă superioară*, care este, întru totul, cea mai rară, a vorbirii. *Actori* sînt mulți, și buni; și *oratori* destui, dar *cetitori de artă*, prea puțini. Firește: cu pretenția de a ceta în public, de a pironi atenția, și a desfăta simțirea celor veniți să te asculte. Acestea sînt rari de tot.

Ce și-o li zis însă d. C. Botez, pe care nu l-a auzit încă nimeni vorbind? Ca să fac și eu un curs de Universitate, *voiu ceta!* Volumul ce-l voiu ținea în mină, va fi *fondul*; cit despre *formă* — voiu fi eu!

Întreaga mentalitate, cu ambiții neputincioase, cu lipsă de cultură temeinică, de simț estetic, și de talent, a represintațiilor unei anumite școale se oglindește în acest fapt caracteristic. Căci întrebăm: ca ce venia oare să cetrască, d. C. Botez, din autori moderni? Ca *cetitor de artă*? Dar cine l-a auzit pe d-sa ceta? Ca *critic literar*? Dar unde a mai produs ceva în genul acesta? Ca *profesor de stil*? Dar ce a scris d-sa, ca să fie competent a învăța pe alții?

Cu toată bunăvoința, nu vedem, nici chiar din cele spuse de d. G. Bogdan-Duică, întru cit dd. Garabet Ibrăileanu și C. Botez, cei doi corifei de la «*Viața Românească*», erau îndrituiți să țină prelegeri universitare — ci din contra. Rămîne însă cel de-al treilea: d. *Avram Hecht*, sau, cum își zice, «*Aureliu Candrea*». Și despre acesta, mai cu deosebire, nu stăm la îndoială să zicem că nu avea ce căuta la cursurile de vară de la Iași.

O fi d. *Hecht* un om savant în ale științei filologice, mai mult chiar decât coreligionarul său *Luzer Schein*. O fi. Numai cit e un principiu: *nu Jidanii pot fi chemați să represinte cultura românească*, cel puțin oficială, și mai ales cînd e să o înfațișeze fraților noștri de peste hotar. Aceștia, sârvoanii, sînt ei destul de amăriți de străinismul lor. Ei vin la noi, în țara românească, unde așteaptă să vadă că Romîni sînt stăpîni, cel puțin pe cultura lor națională. Și mi se pare că nu putea fi o mai crudă decepție, pentru dinșii — o mai mare rușine pentru noi — decât ca tocmai *Jidanii* să fie chemați a vorbi în numele limbii românești, a *sufletului nostru*. Căci nu e vorba aici de cine știe ce savanțic jidovesc — și vai de savanțicul acesta! Cultura e geniul unui neam, pe care numai cel din firea lui îl pot pătrunde — dar, mai ales — pe care numai ei îl pot represinta. Și, dacă e, în deosebire, la noi, ca *Jidanii*, cari stăpînesc comerțul, industria și meseriile, să fie stăpîni și pe cultura noastră — atunci, ne-am dus. Atît ni-a mai rămas, în țara noastră,

și asupra acestui punct esențial concesii nu se pot admite pentru nimeni. Pentru că prin cultură, vom recuceri pozițiile pierdute în economia națională, iar, dacă și cultura ni se va înstrăina — sintem pierduți.

În lumina acestor considerații trebuie să zicem că prezența d-lui Hecht-Candrea la cursurile universitare de vară de la Iași a fost un adevărat scandal. Se putea găsi un filolog român, un bun profesor de limba românească — și sint alțiia — care să țină prelegeri asupra graiului nostru, fără ca să fi fost nevoie a se apela tocmai la un Jidan, care, oricît de spălat ar fi, Jidan rămîne. Și ce așteaptă el, Jidanii lui, decît să se fâlească, la ocazii, în fața Europei, la care apelează pentru drepturi, cu meritele lor pentru cultura românească, și pe cari noi îl prigonim.

Din toate aceste rezultă că restul cursurilor universitare de vară de la Iași a fost un adevărat dezastru, de care s'ar fi putut să fim scutiți, cu banii noștri. Căci s'aun cheltuit și bani destoi. Așa, de pildă, numai d. Hecht-Candrea ar fi primit, de la Ministeriul de Culte, pentru cele vre-o citeva prelegeri, în fața băncilor deșerte, suma rotundă de 600 de lei. Și ceilalți, de sigur, cam la fel. Vrea să zică, nu a fost degeaba.

Pentru ca să ni dăm însă mai bine de seamă de valoarea culturală a cursurilor de vară improvisate, fără să mai întrebe pe nimeni, de către foștii socialiști de la «Viața Românească», în vara trecută, la Universitatea din Iași, trebuie să vedem, în deosebi, ce impresie au produs asupra oaspeților noștri bucovineni, trăiți la dînsii acasă, în alte împrejurări, în contact cu temeinica cultură universitară germană. Și iată ce s'a scris, în această privință, în ziarul «Romînul» din Cernăuți, și apoi într'o broșură, supz titlul: *Impresii de călătorie și cursurile de vacanțe din Iași de L. B. (Cernăuți, 1909)*, în care cetim, la pagina 6:

«Am asistat la unele prelegeri ale d-lui prof. Ibrăileanu, care a vorbit despre poezia romînă de la 1850 incoace, și care s'a încercat de a făcut și ceva estetică și filosofie.

«D-l Botez a anunțat 10 oare lecțiunii literare, care ar fi avut fără îndoială un succes, dacă făceau auditorii lectura poeziilor, despre cari avea să vorbească d. Ibrăileanu. S'a greșit că nu ni s'a spus: în oara acutare, vom ceti, spre ex., poeziile lui Goga, despre care va vorbi apoi ca filosof, estetician și critic d. Ibrăileanu; am greșit și noi, puținii bucovineni, că n'am adus la cursurile d-lui Botez cărțile trebuitoare pentru lectură. Scurt zis, cursurile d-lor Botez și Ibrăileanu par a fi fost anunțate prea în pripă, ceea ce a avut ca urmare că între auditori erau în mare parte elevi de școală, probabil elevi și elevs ale domnilor sus-numiți.

«Nu putem retăcea că la cursurile d-lui Ibrăileanu se strînseseră toți finii și vecinii și impleau cu iscăliturile lor multe pagini din cartea de prezență, căci d. Ibrăileanu știe bine ce li place celor de la putere.»

Vrea să zică: cursuri ce păreau a fi anunțate prea în pripă, care s'aun ținut cu elevii și elevele numiților d-ni profesori, de prin școlile secundare, și la

care au sărit finii și vecinii, umplind, cu iscăliturile lor, multe pagini din cartea de prezență, pentru a se justifica la Ministeriu—iată ce au fost «cursurile» d-lui Ibrăileanu, și «lecțiunile literare» ale d-lui Botez! Despre acestea se spune chiar că ar fi avut fără îndoială succes, dacă făceau auditorii lectura poeziilor! O credem și noi, dar atunci te întreb: ce ar mai fi făcut d. Botez?

Avem însă și o altă mărturie, particulară, de la un frate bucovinean, din cei mai distinși prin cultura lui, căruia i-am scris pentru a vedea ce impresie au lăsat cursurile de vară de la Iași asupra auditorilor din Bucovina, imediat după închiderea lor. Și iată ce răspuns dureros am primit, la întrebarea noastră, într-o scrisoare mai lungă, de la 19 Septembrie 1908, din care reproducem următoarele rânduri:

«Mă întrebați ce a fost cu cursurile, din anul acesta, la Iași.

«Bucovinenii au rămas desamăgiți (subliniat de autor). Noi am așteptat să auzim cuvinte calde, sfaturi luminate, îndemnări înțelepte, care să ne oțelească în lupta grea ce o ducem cu atîția dușmanii, «la noi acasă, și cînd colo vin să ni vorbească Hecht, cu lecțiile sale «seci, și alți vre-o doi profesori secundari. Nimic din serioșitatea cursurilor ce se țin pe lângă Universitățile germane (subliniat de autor).

«Pentru mulți, cari au fost întîiași dată în România, și mai ales pentru cei slabi sufletește, au avut cursurile de la Iași o influență de tot «nenorocită asupra sentimentului național. Unii au rămas atît de «dezgustați, încît mă tem că au pierdut pe todeauna dragostea pentru «cursuri românești de vacanță.

«Sfirșitul acestor cursuri s'a întîmplat în următorul mod: Bucovinenii s'au hotărît să plece. Dar, chiar în momentul în care erau gata de «plecare, oferea vre-o doi profesori, cu d. Hecht, și aduc știrea că Ministeriul oferă întreținerea gratuită, drumuri gratuite prin țară, căutînd să ne opri de la hotărîrea noastră. Urmarea a fost că vre-o cinci, din «ai noștri, au rămas, iară 13 și-au luat drumul lor, pentru care erau «mai de înainte hotărîți.

«Cu acești cinci s'au ținut apoi cursurile de la Iași, pare-mi-se, «vre-o 10—15 zile. Pe urmă au făcut o călătorie prin țară, la care au «participat, după cit am auzit, și mulți studenți ieșeni, numai ca să «fie numărul cursiștilor mai mare.

Din aceste cuvinte de desamăgire al unui audient al cursurilor de vară de la Iași, venit, innadins, din Bucovina, ca să se adape la izvorul culturii românești, se vede ce au fost: o parodie.

Firește: o rușine, pe care «organizații» cei isteți au căutat să o acopere, ne mai zicînd nimic — de altfel ce s'ar mai fi lăudat! — dar pe care a plătit-o Statul și am pățimit-o noi.

Aceasta e pedeapsa egoismului îngust, a celor militei neputincioși, cari cred că valoarea omului se poate compensa prin artificii. Și e dreaptă, dacă ar îndura-o numai ei. Dar ce sîntem noi de vină să suferim în legitimele

noastre aspirații culturale, și mai ales în sentimentele noastre românești, de pe urma foștilor socialiști de la «*Viața Românească*», ajunși și ei odată la putere și căutând să-și satisfacă «*arivismul*», tocmai prin organizări de cursuri universitare — cu banii Statului.

Se vede rezultatul: *desastros*. Bucovenenii, obișnuiți la dinșii cu înălțimile culturale universitare germane, nu știu încotro să fugă mai degrabă de prelinsele cursuri universitare de la noi, de care *Universitatea noastră nu a știut nimic*. Firește: ce puteau să li ofere, și ce interis să li deștepte din *Avram Hecht, Garabet Ibrăileanu și t. Botez*, cari ei singuri se improvisează, chiar pe lunile de vară, ca reprezentanți ai culturii superioare românești? Se înțelege că nu putea lipsi nota ridiculă: cind văd că audienții, cei de tot puțin, voiesc să plece, aleargă după dinșii, și caută să-i oprească, propunându-li, în numele Ministeriului, cu Avram Hecht în frunte: *întreținere și drumuri gratuite!*

Ceia ce a rămas însă, după toate acestea, e dureros de tot, și se resumă în cele scrise de corespondentul nostru, victimă el însuși, ca martur ocular:

«*Au avut cursurile de la Iași o influență de tot nenorocită asupra sentimentului național. Unii au rămas atât de dezgustați, încât mă ațem că au pierdut pe toldeauna dragostea pentru cursuri românești de vacanță.*»

Aice, tocmai, e faptul grav, datorit nesocotinței foștilor socialiști de la «*Viața Românească*»: s'a iojosit cultura noastră superioară în ochii fraților de peste hotar. Și supt această nenorocită impresie ei nu trebuie să rămână, nici noi.

De aceia, după ce am văzut *ce au fost prelinsele «cursuri universitare de vară»* rămâne să arătăm *ce trebuie să fie*.

A. C. CUZA.

CE S'A PUTUT VEDEA LA PLOIEȘTI.

La București, cu prilejul marelui triumf al Treimii tachiste, în cap cu d. Fleva, care juca rolul de Crai al celui mai întunecat Răsărit, nu știu cum va fi fost cu «*discuțiile*», dintre agenții celor trei partide, cu «*glumele*» pe care și le aruncau, cu alte atingeri dintre dinșii și cu cea mai mare paradă de candidați purtându-și decorațiile ca și alți ostași ai lui «*Irod Împărat*».

Ar fi fost o priveștișe interesantă de prins, și imi pare foarte rău că n'am fost de față la această mare biruință a poporului împotriva «*dinastiilor*», cum zice «*Adivor*», uitind pe cea mai meritată și iubită, dinastia bărbatului de Stat european și asiatic care a recunoscut mai răpede avantajile tachismului, condamnatul (și el) Mochi Fișer.

Una și mai interesantă ar fi fost, de sigur, aceia de a străbate, nevzută de ziișii agenți, în căsuțele de mahala ori în apartamentele din centru unde se făcea tirgul, — de tustrele partidele, vă asigur. S'a întâmplat — păstrați scena — ca la un alegător să vie un membru al partidului cutare și, întimplindu-se să semene cu adversarul, care făcuse în ajun «*propagandă*», o fetiță, care era singură acasă, l-a încredințat că «*taticu'*» a pus bine cei patru sute de lei dați ieri și că degeaba vine să-l iea înapoi, că nu-l mai vede.

La Ploiești însă, dacă n'am putut asculta pe oratorii cari se incurcău de interpelările publicului, doritor să știe ce legătură este între d. Mochi Fișer și Bădărăul d-sale, dacă n'am putut să simt plăcerea estetică pe care o procură totdeauna oratorii «junimiști» — acesta fiind domeniul pe care și l-au păstrat, într'o epocă de reforme urgente; dacă n'am putut decit zări într'un colț de gară pe simpaticul domn Cristu Negroescu, care, fără să se laude, poate spune că e un «Crist» tachist, merit să apară în iesle, — cel puțin împlinirea m'a făcut să văd începutul și sfârșitul acelu act al II-lea și ultim din discutata alegere de senator la Colegiul al II-lea: batotașiul.

Pe valeda Teleajinului trenul coboară cu o deosebită demnitate cetățenească, aducând pe alegători. Nici urmă de presiune oficială: organele administrative poate nici nu știa că este în ziua aceia o alegere la Ploiești; simțiai că d. I. I. Brătianu, noul șef liberal, conduce un partid hotărât la cele mai necruțătoare jertfe morale. Partidul conservator desprețuia și el ingerințele, cumpărăturile, tragerile de minecă: era sigur de atracția pe care cel mai frumos program reacționar îl exercită asupra alegătorilor, cari cer lui Dumnezeu, dimineța și seara, al-solutismul. Despre tachisti nu mai vorbim: ei se ridică prin virtute și nu caută decit virtuți, pentru a le feri de păcat. Caricatura care se imprăștia de dușmani: Mochi pe canapea, cu altul de mutra lui, iar în față, cerind fonduri pentru batotași, dd. Tache Ionescu și Cristu Negroescu, acea caricatură cupindea una din acele calomnii nerușinate care ating și pe bărbații cel mai integri. Am răspins-o cu indignare, și îndată un cetățean s'a grăbit s'o culegă.

Ce de sănii se întreceau la Ploiești, pe o zăpadă murdară și moale ca o conștiință de politician! Îmi zicea «bună-zia» cite unul din cel cari se grăbiau astfel: mi s'a spus că sint studenți. Acel tineri luptau pentru partidul idealului, am zis al d-lui Tache Ionescu. Alții pentru conservatori, din motive estetice. Să fi fost și pentru liberali vre-o influență departată a intelectualismului pur, pe care d. Stere și cel de la Ibrăila îl fac la «Viața Românească», pentru binele tineretului la vreme de iarnă?

Seara. Se hotărâse. Liberalii «ieșiseră», tachisti «crescuseră», junimiști — vai! Ce imbulzeală la trenuri, și cîși lunecau pe scara vagonelor, deși nu era ghiață de loc. Săniile erau obligatoare: se merge greu în Ianuar, mai ales cînd ție plin sufletul de... bucurie. La restaurante mincau lacomi și beau cu sete cetățeni din aceia cari de obicei se ospătează la circiumi. Ce mai striga! Ce nu striga! de la cel care decreta Ploieștiul o «cetate de pungăși» fiindcă nu-l aducea fleica destul de iute, pînă la glumețul care mă primi cu strigătul de «Trăiască Neamul Român», pe care nu-l plătisem și care nu mi-a fost trecut nici la socoteală.

La un club, perdelele lăsate; un altul se mutase la circiumă; din al treilea răsuna pînă departe glasurile oratorilor.

Da! acest document urmașilor noștri, cari vor înțelege de ce tachismul a biruit și a stăpînit Țara-Românească, pe cînd naționalismul a perit umil într'un colț de uitare, fără să aibă măcar siguranța că Mochi Fișer îl îngroapă gratis la cimitirul jidovesc.

N. IORGA

Iarăși pentru „Viața Românească”

O întrebare, în „Viața Românească” din Decembre, ne face să relevăm ceia ce nu făcusem la început din... silă și din scîrba de a trebui să aperi o reală și curată reputație de învățat împotriva clevetirilor de proastă ca-fenea ale unei asociații de neputincioși torturați de invidie.

Din recensia lui Brockelmann, rețin că nimeni nu putea fi mai bine pregătit pentru a trata istoria întemeierii Imperiului otoman — și deci a dezvoltării lui — decât obiectul înțepăturilor nedemne ale tuturor trepădu-șilor poporanisti, și mai anonimi cînd iscălesc, de la acea „romînească” „Viața”. Și rețin aceia că subiectul meu l-am tratat spre mulțămirea tuturor.

Restul din recensia lui B. cuprinde observațiile unui orientalist. Eu nu sînt orientalist. Dacă aș fi, n'aș ști tot ce trebuie să știu ca să scriu Istoria Imperiului Otoman în Europa, subiectul meu. Căci până acum încă nu s'a născut unul care să unească în el cunoștinți așa de deosebite. De sigur însă că „Viața Românească” îl are în colecția ei etnografică de colabora-tori (te văd, oriental... istule Ibrailean, te văd!).

Și acum întrebați: falsul „Vieșii Romînești”? Iată-l: a spus că recensentul se miră cum n'am încumetat a-mi scrie cartea — ceia ce n'a spus — și a tăcut declarațiile categorice că: „meritul istoric al poporului român stă-plnește izvoarele apusene, bizantine și slave, privitoare la istoria Peninsulei Balcanice, ca nimene altul” și „a reușit a schița un tablou foarte vrednic de încredere și colorat al întinderii puterii osmane în Rumelia (Europa)”.

Dar dacă falsificatorul n'are și nerușinare, îi lipsește ceva.

Și, în același număr cu aceste necuviințe, un alt colaborator dă, fie și acrișor, resumatul dării de seamă așa de „călduroase” a lui Bréhier, din Revue Historique...

O „Nicanori”, șicanori! Ce bine ați pleda la judecătoria de pace din Podu-Iloaiei!

N. IORGA.

Toate notițele necălitate sînt de N. Iorga.

I. DIN ȚARĂ.

Chestia țerânească.

1

Lozitorii comunei Iazu județul Ialomița au adresat plingeri telegrafice Prefecturii și Ministeriului de finanțe, prin care se roagă a li veni în ajutor cu porumb și nutreț, fiind, laolaltă cu vitele, amenințați să moară de foame.—A.

Evreii noștri.

«Adivor» a descoperit «Biserica otomană».

Hotărît că în materie de biserică se incurcă...

* Se zice că se va aduce din străinătate Castelanul lui «Adivor», escroc de profesie.

Rămîne lără «curispendent» în Europa!

* «Adivor» e furios că i s'a prins Castelanul. Se ia la ceartă cu șeful siguranței și cu toată lumea.

Să n'aibă pace nici la Bruxelles un escroc al «Adivovorului»....

* «Minerva», ziar redactat de Romîni din Ardeal, greșește primind corespondențe din Botoșani ca aceia care încearcă să scuze pe satirul Weintraub și vorbește de «cunoscutele familii Weintraub și Kaufmann».

* Mare foc la Iași. Au ars mai multe prăvălii evreiești.

Asigurate, zice «Universul».

* Din «Adivor» :

«E momentul de a întreba :

Deja ?»

Pentru voi, e totdeauna momentul de a întreba : *dijă*.

Primind, în schimb, răspunsul potrivit :

Taci moi !

* La balul de Anul Nou al «Clubului comercial» din București — cu prezidare și discurs de M. Moșcovici — au jucat de zor oșterii romîni.

Numele în «Adivor».

Partidele noastre.

D. Cristu Negoescu a declarat că voturile ce i s'au dat la Ploiești dovedesc educația morală a alegătorului romîni.

* N-1 de 1-i în Ianuar al «Moldovei-de-sus», condusă de d. C. Cihan, se prezintă în cele mai bune condiții.

* Am dori mult să aflăm ce rost are colaborația d-lui I. G. Ciorescu-Bogdana la foaia «Propaganda Conservatoare» din Birlad.

Ori poate I. G. Ciorescu, naționalist, e altă persoană ?

Felurite.

Se cere lumii din Brăila boicotarea operetelor vieneze.

* La Monte-Carlo s'a serbat Anul Nou ortodox într'o sală cu colorile franceze și rusești, cîntîndu-se «Marsiliesa» și «Boje Țara hrani».

Totuși Romîni, ignorați ca nație, au luat parte la petrecere.

* La conducerea școlii de sericicultură din București, d-na Elena Balaban, a cărei operă a fost foarte mult prețuită în anume cercuri ce n'au chemarea să impuie funcționarii de niciun fel, a fost înlocuită cu d-ra Elena Frunzeanu.

* Pentru zăbovirea trimiterii la Academia Romîna, conform legii, a două cărți publicate de tipografia noastră, bibliotecarul, I. Bianu, ne chiamă înaintea judecătorului de Instrucție din Ploiești.

Gospodărie.

În București, congres al conductorilor de lucrări publice.

Oaste.

Articolul «Politică de babe, politică de curci» al d-lui A. D. Xenopol exprimă idei ce pentru foarte mulți nu sînt nouă.

Ele au fost preconisate încă de acum patru ani, de pe catedra școlii speciale de artilerie și geniu, de către locotenent-colonelul Rovinaru, comandantul diviziei de artilerie călărească, pe atunci șef de secție la marele stat major și profesor la sus numita școală. — R. D.

II. DE LA ROMÎNII DE PESTE HOTARE.

America. Romînii din Indiana Harbour se distrează scoțind și o foaie de caricaturi și glume.

Ardeal. În noaptea de «Silvestru» (ajunul Anului Nou), Romînii din Brașov, îndușmăniți, se știe că, obișnuiesc a-și petrece la un loc cu străinii, cu prietelul balului îndătinat. Anul acesta s'a jucat și ceardașul.

* La «Silvestrul» din Brașov s'a ciotat și nemțește.

Ungaria. Păr. Cure, bătut de jandarmi, închis pe nedrept două luni, e dat și în judecată.

* Justh, președintele Parlamentului, a declarat într'o convorbire privată că înțelege nevoia unui traiu mai bun cu naționalitățile.

* Și foi unguerești așa cuvinte de indignare împotriva aminințării de închidere în temniță pentru «delict politic» a d-nei Ana Vlad.

* Pentru «Adivora», din «Lupta»: «Trebuie, se cuvine, ca presa României, susținută de Romînii și care se alișează ca luptătoare a celor mai mari interese ale Romînismului să servească într'adevăr aceste interese într'un spirit românesc și cu o conștiință și demnitate românească? Ori e admisibil ca o presă romînă să se preteze cu totul la rolul de companistă și unealtă, fie chiar și inconștientă, a acelora cari zilnic nu trimbiță altceva decît ocară la adresa «sălbatecei Valahii» și ură la adresa întregului neam românesc? Se mai poate face vorbă despre un rol de nivelare a cugetărilor și de înlănțuire a sentimentelor între frați, ori «considerațiile» care pot să ducă la atari devieri vor porni de la preocupări cu totul de altă natură?

...Dar defectul devine contagios, și ziare vechi, care se respectă și care n'au nici obiceiul, nici trebuința de a alerga după senzații deșarte, necontrolate și de multe ori de un prost gust, și ziare ca «Voința Națională», alunecă să dea loc informațiilor de felul aceleia, că: s'a violat la Blaj crucea lui Iancu, dar mormintul a rămas neatins, fiind Iancu inmormintat la Sibiu! — Iancu își doarme somnul de veci la Tebea, care e departe de Sibiu.

...Mai regretabile sînt informațiile, care, une ori lipsite de orice temei, de alte ori întemeiate pe combinații greșite, sînt plămuite în redacțiile ziarelor «Budapesti Hirlap», sau «A Nap» și se văd cu o zi în urmă în ziarele din România. «Budapesti Hirlap», cu șovinismu-l maghiar trecut peste orice exagerări, și «A Nap», care trăiește fără nicio continuitate, fără nicio importanță, așteptîndu-și în fiecare dimineață profitul bănesc — căci numai de acesta poate fi vorba — al celor mai fantasiste, al celor mai sfruntate iscodiri de senzație din seara precedentă... «Budapesti Hirlap» și «A Nap»! De mult prin mijlocirea unor ziare din România aceste foi unguerești servesc cu «informațiile» lor pe cetitorii din țară. Din traduceri în românește ale telegramelor

rău voitoare, sau telefonului neorientat de la «Budapesti Hirlap» și «A Nap» trebuie ca frații din Regat să-și aibă cele d'întăiu și deci cele mai impresionante informații despre viața și luptele noastre, ale Românilor din Ungaria, despre politica maghiară și chiar despre faptele miniștrilor români, — pentru că această legătură să fie și mai caraghioasă.

Este în interesul Românismului și este compatibil cu demnitatea și cu conștiința de datorie a ziaristiceii a se face fonograful simplu al presei maghiare, și încă al celei mai suspecte? »

Îțic, — incasează !

III. ȚERI STRĂINE.

Persia. Tebriz a fost luat de oștile Șahului.

Serbia. Demisie definitivă a Guvernului sîrbesc.

Suedia. Primire regală a exploratorului Sven Hedin.

Turcia. În urma înțelegerii turco-austriace, comitetul boicotului mărfurilor venite din Austro-Ungaria și-a încetat acțiunea.

Ungaria. În Fiume s'a tras cu revolverul asupra guvernatorului grof Nako, al cărui nume a fost amestecat în unele destăinuiri urite.

* Într-o «mică garnizoană» unghurească, un număr de tineri ofițeri—între ei și un grof — au tras cu revolverul în lămpile electrice și au tăiat cu săbiile pe un «șivil» care nu voia să ridice cind îi turnau praf de ardeiu în ochi.

IV. CRONICA LITERARĂ ȘI CULTURALĂ.

Primum și n-1 2 din «Liga Românilor» de la Suceava. Foiaia are caracter cultural popular.

* În «Răvașul» descrierea vizitei la Șimlău, a clericilor din Gherla.

* În «Universul» de 1-iu Ianuar, o frumoasă satiră a xenomaniei celor mai proști parveniți, de d. Al. Vlahuță.

Bibliografie. *Avem arbori roditori, n'avem fructe*, de G. Nicolescu și Gr. Mănușeanu-Sfinx.

* Primum *Ovidiu Șicană*, farsă localizată de nuvelistul I. A. Basarabescu.

Sumarul «Neamului Românesc Literar», n-r 1, din 25 Decembrie 1908 :

Cuvînt înainte ; Predicile Părintelui Iuliu Scriban de N. Iorga. Zădarnic (poesie) de C. A. Giulescu. † Vasile Cosmovic de N. Iorga. Soborul (poesie) de G. Rotică. Românismul în Bucovina de C. Iordăchescu. Amintiri din Ardeal de T. O. Un congres al «Sf. Alianțe» de Ion Grămadă. Hermann și Dorotea, traducere de Oreste. Spre ziuă în București de H. Stahl. Unde e minunea (poesie) de G. Rotică. Presa străină și Românii de O. G. Resenunare (poesie) de H. Frolo. O înscriere la liceul din Blaj de T. O. Moștenirea (poesie) de G. Rotică. Ceva despre Dobrogea de Cristea Sandovici. Fata lui Iair de I. U. Soricu. Cum sint Museele de artă în Franța de N. Bănescu. Însemnările unui recrut de M. Popescu. O nouă istorie a literaturii românești (a d-lui Ghiță Pop) N. Iorga.

Prețul 40 de bani. Apare lunar în caiete de cinci coli.

Administrația înștiințează pe abonați că mai are la dispoziția lor un n-r de exemplare din Calendarul „Neamului Românesc”.

XXXXXXXXXX

A APĂRUT:

POESIIDE
MARIA MAVRODIN

CU O PREFAȚĂ DE

N. IORGA

Prețul 75 de bani

XXXXXXXXXX

A APĂRUT «BIBLIOTECA NAȚIONALISTĂ» No. 6:

TRECUTUL
UNEI
REȘEDINȚE REGALE

Resumatul unei conferințe
ținute pentru secția din Sinaia a «Ligei Culturale» la 26 Decembrie 1908
de N. IORGA.

Prețul 25 de bani.